

سخن سردبیر (Editorial)

سلامت جامعه

دوره بیستم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۵

تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت؛ بنیان تحقق عدالت در سلامت

Social Determinants of Health: The Foundation for Achieving Health Equity

مجید کاظمی^۱

Majid Kazemi

چکیده:

سلامت، زیربنای توسعه پایدار و یکی از مهم‌ترین شاخص‌های رفاه جوامع است. با وجود پیشرفت‌های چشمگیر در پزشکی و فناوری، نابرابری‌های سلامت همچنان پابرجاست؛ زیرا سلامت تنها در مراکز درمانی شکل نمی‌گیرد، بلکه بیش از هر چیز تحت تأثیر شرایطی است که افراد در آن متولد می‌شوند، رشد می‌کنند، زندگی و کار می‌کنند و سالمند می‌شوند. امروزه تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت، از مهم‌ترین محورهای سیاست‌گذاری نظام‌های سلامت به شمار می‌روند و تحقق عدالت در سلامت بدون توجه به این عوامل امکان‌پذیر نیست. شواهد سال‌های اخیر نشان می‌دهد که عواملی همچون فقر، آموزش، اشتغال، مسکن، امنیت غذایی، محیط‌زیست، سرمایه اجتماعی و دسترسی عادلانه به خدمات، سهمی بسیار فراتر از خدمات درمانی در شکل‌گیری سلامت جامعه دارند [۱-۲].

همه‌گیری کووید-۱۹ نیز بار دیگر نشان داد که آسیب‌پذیری افراد تنها به ویژگی‌های زیستی محدود نمی‌شود، بلکه نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی می‌توانند پیامدهای بحران‌های سلامت را تشدید کنند [۳]. با وجود این شواهد، سیاست‌های سلامت در بسیاری از کشورها، از جمله ایران، همچنان بیش از آنکه بر پیشگیری و اصلاح عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت متمرکز باشند، بر درمان تأکید دارند. کاهش نابرابری‌های سلامت مستلزم همکاری میان‌بخشی و اجرای رویکرد «سلامت در همه سیاست‌ها» است؛ رویکردی که سلامت را مسئولیت مشترک تمامی بخش‌های توسعه، از آموزش و اقتصاد تا شهرسازی، محیط‌زیست و رفاه اجتماعی می‌داند [۴].

در این میان، پژوهش‌های نقش‌آفرینی در تحقق عدالت در سلامت دارد. پژوهش در سلامت جامعه نباید به توصیف نابرابری‌ها محدود شود؛ بلکه باید با شناسایی علل ریشه‌ای، ارزیابی اثربخشی مداخلات و تولید شواهد معتبر، زمینه تصمیم‌گیری مبتنی

^۱ استاد، گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، مرکز تحقیقات بیماری‌های غیرواگیر، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

بر شواهد و اصلاح سیاست‌های سلامت را فراهم آورد. توسعه مطالعات مداخله‌ای، بهره‌گیری از داده‌های ملی، فناوری‌های نوین، هوش مصنوعی و پژوهش‌های ترجمانی، می‌تواند فاصله میان تولید دانش و اجرای سیاست‌های سلامت را کاهش داده و اثربخشی مداخلات را افزایش دهد [۵]. مجله سلامت جامعه خود را متعهد می‌داند که بستری برای انتشار پژوهش‌های نوآورانه، میان‌رشته‌ای و مبتنی بر شواهد فراهم آورد؛ پژوهش‌هایی که علاوه بر گسترش مرزهای دانش، بتوانند به طراحی سیاست‌های اثربخش، کاهش نابرابری‌های سلامت و تحقق عدالت در سلامت کمک کنند. آینده نظام‌های سلامت نه تنها به پیشرفت فناوری‌های پزشکی، بلکه به توانایی آنها در شناخت و اصلاح ریشه‌های اجتماعی بیماری‌ها وابسته است؛ مسیری که بدون پژوهش‌های باکیفیت، همکاری میان‌بخشی و سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد دست‌یافتنی نخواهد بود.

واژه‌های کلیدی: سلامت، اجتماعی سلامت، تحقق عدالت

References

1. World Health Organization. World report on social determinants of health equity. Geneva: World Health Organization; 2025. <https://www.who.int/teams/social-determinants-of-health/equity-and-health/world-report-on-social-determinants-of-health-equity>.
2. Marmot M, Allen J, Bell R, Bloomer E, Goldblatt P. WHO European review of social determinants of health and the health divide. *Lancet*. 2012;380(9846):1011-29.
3. Marmot M, Allen J. COVID-19: exposing and amplifying inequalities. *J Epidemiol Community Health*. 2020;74(9):681-2.
4. World Health Organization. Health in All Policies (HiAP): Framework for Country Action. Geneva: World Health Organization; 2014. <https://www.afro.who.int/sites/default/files/2017-06/140120HPRHiAPFramework>.
5. World Health Organization. Global research agenda on knowledge translation and evidence-informed policy-making for health. Geneva: World Health Organization; 2023. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240118867>.